

Četvrtak 23 Februar: Svjetski Dan Čečenije

Uvod

23. Februara 1944. Staljin je naredio deportaciju kompletne populacije Čečenije i Ingušetije u Centralnu Aziju. Više od polovice, od 500. 000 ljudi koji su bili prisilno deportovani, su umrli u toku transporta ili u masakrima počinjenim od strane Sovjetske vojske. One koji su preživjeli transport, su ostavljeni da gladni, goli i bosu prežive surovu zimu Centralne Azije i Sibira.

U roku od samo nekoliko dana kompletni narodi su nestali sa zemlje svojih predaka. Preko noći, Čečenija i Ingušetija su bili ispražnjeni od svojeg domicilnog stanovništva, i bilo koji pomen Čečenije je bio uklonjen sa svih oficijelnih karti, rekorda i enciklopedija. I konačno 2004, šezdeset godina nakon tih događaja, Evropski parlament je izglasao rezoluciju kojom se katastrofa Čečenskog naroda označava kao genocid.

To je dakle dan kojeg malo ljudi bilježi, ali koji isto tako niko ne treba zaboraviti, i radi toga mi obilježavamo 23. Februar kao Svjetski dan Čečenije.

Svjetski dan Čečenije se obilježava iz sledećih razloga:

- Da se patnja i genocid koji je izvršen nad čečenskim narodom prizna kao ljudska katastrofa od historijskog značaja.
- Da se oda priznanje svim žrtvama Staljinovih deportacija.
- Podstaci razumjevanje Čečenskog genocida kao događaja od važnosti za sve ljude.
- Osigurati da se užasni zločini, rasizam i žrtvovanje Čečenskog naroda nikad ne zaboravi i bilo kome u svijetu ponovi.
- Podsjetiti svijet na slične tragedije koje se trenutno događaju po svijetu.
- Obrazovati nove generacije o počinjenom genocidu i kakva je lekcija naučena iz stečenog iskustva.
- Još jednom obnoviti i podvući kontinuiranu posvjetu suprostavljanju rasizmu, viktimizaciji i genocidu.
- Podrška za slične aspiracije u svijetu koji zastupaju ideale pravde, bezbjednosti, uvažavanja i mira za sve.

Da bi saznali više o Svjetskom danu Čečenije, da saznate kako možete pomoći, ili ako želite da posjetite neki od mnogobrojnih komemorativnih skupova u svijetu molimo posjetite web sajt:

www.worldchechnyaday.org

Historija

23. februara 1944. Sovjetski Savez je bez ikakve najave započeo deportaciju čitavog Čečenskog i Inguškog naroda sa Kavkaza u stepe Centrale Azije. Tih najhladnijih dana zime, ovi deportovani ljudi su bili izloženi nasumičnim masakrima i glađu; ova "solucija" nije bila ni malo manje „finalna“ i brutalna od one koje se tada dešavala nad Jevrejima u Evropi. Po nekim konzervativnim procjenama polovica od deportovanog stanovništva je umrlo u toku transporta, a proporcija onih koji su nakon toga umrli od zime i gladi je vjerovatno još i veća.

Početak januara 1944. destine hiljada NKVD trupa je počelo da stiže u malu planinsku republiku, i raspoređuje se oko skoro svih naselja u regionu. Na Dan crvene armije, 23. februara, u svim tim mjestima, gradovima i selima, svi muškarci su bili pozvani da se pojave ispred zgrade lokalne opštine (sovjeta). Pošto niko nije mogao ni predpostaviti šta im se priprema, svi su se na poziv odazvali i došli. Umjesto da prisustvuju proslavi Dana Crvene Armije kako su očekivali, narodu je pročitana odluka Predsjedništva centralnog komiteta o naredbi za deportaciju Čečenskog i Inguškog naroda kao kaznu za navodnu izdaju i kolaboraciju sa Njemačkim neprijateljem.

Nije predočen nikakav dokaz koji bi optužbu o Čečenskoj kolaboraciji sa Nacistima potvrdio; optužbu je Staljin koristio kao osnovu za razbijanje kompletnog naroda koji se kroz historiju nikako nije htio povinovati volji Moskve. Fakt je da njemačke trupe nikada nisu stigle do teritorije Čečenije, pošto su bile zaustavljene malo prije nego su stigli do granice republike. Povrh toga, mnogi Čečeni koji su u to doba bili u Crvenoj Armiji su se istakli u brojnim velikim i važnim bitakama tokom čitavog Drugog svjetskog rata, i ti vojnici su proporcionalno dobili veći broj medalja nego što je to bio slučaj sa drugim narodima u Crvenoj Armiji. Ipak, na kraju čak ni ti vojnici nisu bili pošteđeni: i oni su uklonjeni iz svojih jedinica i bili poslani direktno u kampove za deportaciju u Centralnoj Aziji.

U svakom gradu Studebaker kamioni (dati kao pomoć ratnom savezniku od strane Sjedinjenih Američkih Država) su doveženi da bi bili „natovareni“ Čečenima, muškarcima, ženama i djecom pod prijetnjom oružja. Ti kamioni su prevozili svoj „kargo“ do najbliže željezničke pruge, gdje su ljudi ukrcani u prazne stočne vagona bez vode i hrane i sa potpuno neadekvatnom odjećom za takav put. Stanovnici udaljenih planinskih sela su bili primorani da pješke silaze sa planina u niziju, odakle su dalje odvođeni. Oni koji su usporavali hodanje ili nisu mogli ići su bili streljani, kao i bilo ko drugi ko bi se pobunio. Trudne žene, stariji ljudi ili svako ko bi se učinio težim za transport je bio ubijen. Jedan od brojnih dokumentovanih slučajeva je primjer 700 žena, djece i starih koji su bili spaljeni živi u planinskom selu Khaibakh. Dakako, ovakvi masakri su se dešavali širom republike, i Auls (planinska sela) su dogorijevala sedmicama nakon toga.

Za samo nekoliko dana, surovom preciznošću, čitava populacija jednog naroda je bila izbrisana sa zemlje svojih predaka. Preko noći su Čečenija i Ingušetija postali pusta zemlja; čak su i kartografi angažovani da uklone svaku referencu o njima iz svih oficijalnih karti, mapa, kataстера i enciklopedija.

29. Februara Lavrenti Beria, šef NKVD sovjetske tajne policije, je napisao Staljinu: „*Raportiram rezultate preseljavanja Čečena i Inguša. Preseljavanje je započelo 23. Februara u većini distrikta, sa izuzetkom naseljenih mjesta visoko u planinama...*

478479 osoba je izbačeno, utovareno na specijalne željezničke vagone, uključujući i

91250 Inguša. Sto osamdeset specijalnih vozova je utovareno, od kojih je 159 poslato na novo-određena mjesta.“

Za skoro pola miliona Čečena i Inguša, crna odiseja preko zamrznute tundre, iskušenje monumentalne patnje je tek započelo. Zapečaćeni kamioni prenatrpani familijama – muškarci, žene i djeca svih uzrasta – smrznuti, zgužvani, prevoženi bez toaleta ili ikakvih mogućnosti da se kupaju ili operu. Epidemija smrtonosnog stomačnog oboljenja, typhoid groznice se ubrzo pojavila i velikom brzinom pokosila prenatrpane ljude u stočnim vagonima. Jezivi prizori umiranja i smrti tolikog broja ljudi su podsjećali na scene iz Buchenwalda ili Aushwitza. Samo malo hrane im je bilo davano u toku transporta, pa su slabi i bolesni brzo poklekli od gladi i zime. U toku puta, na željezničkim stanicama su ih sačekivali ljudi kojima je bilo rečeno kako su oni bili kolaboracionisti sa neprijateljem pa su ih ovi još dodatno verbalno i fizički vrijeđali.

Na jednoj od tih stanica, svjedok tog nasilja i nadrealnog bezumlja je bio i Dimitri Gulia, čuveni abkhazijski edukator: „... *nevjerovatna slika, jedan ekstremno dugačak voz ... pretrpan ljudima koji su izgledali kao ljudi sa planina Kavkaza. Bili su slati nekuda na istok, žene, djeca, starci, svi. Izgledali su užasno tužno i očajno... To su bili Čečeni i Inguši koji nisu tako putovali svojevrijem. Bili su deportovani. Oni su počinili 'veoma ozbiljan prekršajl prema majci domovini'...*“

Kamioni i vagoni su često bili pregledani i svi pronađeni leševi bi jednostavno samo bili izbačeni pored vagona i tu ostavljeni kao hrana zvjerima. Da bi od takve sudbine sačuvali svoje rođake, Čečeni bi očajnički pokušavali sakriti mrtva tijela svojih najdražih, nadajući se da im makar priušte Islamski ukop kad jednom stignu na neko odredište. Nakon nekoliko sedmice takvog putovanja, Čečeni su bili razbacani po regiji današnjeg Kazahstana, Uzbekistana i Kirgistana. Malo ili nimalo pažnje je bilo posvećeno tome imaju li tih stotine hiljada ljudi koji su dotle preživjeli, ikakve prehrane ili smještaja. Oni su bili ostavljeni da se sami snalaze.

Jedan historičar sa moskovskog univerziteta je napisao dvije decenije kasnije:

„...*Najstrašnji i nepopravljiv udar na Čečene i Inguše je učinjen u prve dvije, tri godine progonstva, kada su ih glad i najstrašnije bolesti natjerali da ukopaju hiljade svojih zemljaka i rodjaka po stepama Centralne Azije.“*

U predstojećim godinama je dakle hiljade njih poumiralo od upala pluća i gladi. Sve je ovo predstavljalo vrlo tamnu mrlju čak i u inače burnoj čečenskoj historiji. Čečeni su već prije toga bili iscrpljeni dugogodišnjim ratovima kada su preživjeli svu snagu Ruske imperije sredinom 19. vijeka. I nakon tih ratova veliki broj njih je bio prisiljen da se iseli sa svojih ognjišta. Mnogo familija je bilo rastureno, i one se nikada nisu uspjele ponovo sakupiti nakon toga.

Naselja deportovanih su praktično bile velike kažnjeničke kolonije. Bilo kako trivijalni prekršaj pravila je bio kažnjavan zatvorom i prisilnim teškim fizičkim radom. Ipak, kao što je ruski pisac i disident Aleksandar Solženjicin opisao u svojoj knjizi Arhipelag gulaga Čečenska želja da prežive je izdržala i pobjedila. *„Postojala je jedna nacija koja se nije povijala, nije usvajala nikakve mentalne mehanizma predavanja – i to ne samo individualni pobunjenici među njima, već svi do jednog čovjeka te nacije. To su bili Čečeni ... Ja bih rekao da od svih prisilnih naseljenika, samo su Čečeni bili sa nesalomljivim duhom. Oni su mučki i na prevaru bili odvedeni iz svojih kuća, i otdada nisu vjerovali ničemu... Čečeni nikada nisu pokušavali da ikoga zadovolje, da se prijatelje sa šefovima; njihov gard je uvijek bio neprijatan i čak otvoreno neprijateljski... I sada dolazi ono najčudnije: svi su ih se bojali. Niko ih nije mogao zaustaviti da žive kako su živjeli. Režim koji je vladao zemljom već trideset godina ih nije mogao prisiliti da poštuju režimski zakon.“*

Stanje Čečena je ostalo tako teško sve do Staljinove smrti 1953. Neposredno nakon toga Čečeni su poslali oficijalne predstavnike u Moskvu da traže dozvolu da se vrate u svoju domovinu; inače već i tada su se male grupice samovoljno počele vraćati svojim kućama. Na 20. partijskom kongresu 1956, sovjetski lider Nikita Hruščov je obznanio da su greške počinjene nad Čečenima i drugim narodima. Male grupice povratnika su tada postale rijeke. Uprkos svim naporima vlasti da spriječe Čečene da se vrate – oni su se vraćali noseći sa sobom čak i kosti onih koji su pomrlu u tuđini kako bi ih pohranili u grobove svojih predaka.

Ipak njihovi životi se nikada više nisu mogli povratiti tamo gdje su bili prije 1944. Zločini pretrpljeni u deportaciji su živjeli u sjećanima, siromaštvu, bolestima i ogorčenju izazvanom svim tim patnjama. Čečenski povratnici su povrh svega zatekli svoje domove naseljene Rusima i Dagestancima, kojima su te kuće bile date od vlasti kako bi naselili opustošenu zemlju. Čečeni su tako morali otkupiti svoje kuće nazad od tih doseljenika; malo ih je koji su bili u stanju to učiniti.

Deportacija nije bila samo lična katastrofa za svakog Čečena, to je bila i kolektivna tragedija za čitavu Čečenski narod. Veliki broj planinskih Auls'a (planinskih sela) su postali nenaseljive ruševine, prisiljavajući većinu Čečena da po prvi put u svojoj historiji žive u nizijama Čečenije, i na taj način još dublje naruše svoj planinski način življenja. Pored toga, nestanak velikog broja starih koji su umrli od posljedica deportacije, je takođe vrlo oštetilo i prekinulo vrlo bogatu tradiciju usmjerenih kazivanja čečenske tradicije, običaja i historije koje sežu unazad mnogo vjekova. Čečenska kultura je na taj način trajno oštećena.

Veze između trauma i oštećenja koji su počinjeni u genocidu nad čečenskim narodom i njihovih stremjenja i iskustava nastalih nakon toga, ne mogu se nikako podcjenjivati. Ta sjećanja i iskustva se osjećaju i rukovode stremjenja čečenskog naroda i dan danas.

Svjetski Dan Čečenije
www.worldchechnyaday.org